

QOHÈLET / ECLESIASTÈS (o ¿la insuportable lleugeresa de l'ésser?)

Introducció. QOHÈLET (de *qahal*: assemblea) significaria “orador”, “predicador”, “convocador”, “aquell que presideix una assemblea” (nom que ha conservat en les traduccions antigues derivat del grec *ekklesia* d'aquí *eclesiastès*). El nom ens pot suggerir, de bon començament, la idea d'algú que ens aplega per escoltar el seu discurs sapiencial, que ens convoca per a quelcom important. **L'autor té quelcom a dir-nos que creu vital per a nosaltres. Cerco aquesta disposició en llegir la Bíblia?**

La dura realitat. Comença amb una frase que no és fàcil de traduir: *Vanitat i més vanitat, tot és efímer, tot és en va...* (הַבָּל הַכָּל הַבָּלִים הַכָּל) és com un *ritornello* que anirem trobant al llarg del llibre en les diferents meditacions que l'autor ens fa, els diferents camps de l'existència que observa, analitza, estudia i medita. La mateixa frase (1, 2) la trobem també al final (12, 8) com posant un marc (inclusió) a tot el discurs. És la seva manera de dir-nos que aquesta idea té un pes important. **Ens sembla un llibre un xic depressiu?**

L'autor és un creient, un jueu del s. III a.C. probablement, que posa en tela de judici (com vam veure en el llibre de *Job*) la màxima: *tal faràs, tal trobaràs* (la *Teologia de la retribució*), però l'originalitat de l'autor comença per ser ell mateix el subjecte d'estudi. No medita sobre el que altres diuen, sinó sobre el que ell mateix veu i experimenta (toca temes com el poder, el diner, el treball, la felicitat, el bé, la saviesa...). Això ens el fa proper.

Vaig mirar tot el que es fa sota el sol, però vaig veure que tot és en va i afany inútil: “El que és tort no es pot adreçar;

amb el que manca, no hi pots comptar”. (...) Però, després de llançar-me a investigar saviesa i coneixement, insensatesa i niciesa, vaig comprendre que també això és un afany inútil. Perquè: “Com més saviesa, més neguit; com més coneixement, més sofrença”. (...) Perquè el savi morirà igual que el neci, i el pas del temps tot ho esborra: al capdavall, del savi, com del neci, no en perdurarà pas el record. Per això vaig avorrir la vida, perquè vaig trobar menyspreable tot el que fem en aquest món: tot és en va i afany inútil (1, 14-15.17-18; 2, 16-17).

Jacques Ellul (*La razón de ser. Meditación sobre el Eclesiastés*, Herder, BCN, 1989), teòleg protestant, sobre aquesta primera part més existencial del llibre conclou: *El que és vanitat no és la vida, sinó la meua vida (...)* Ara bé, aquest descobriment porta en si importants conseqüències. Si “jo” és vanitat, la meua vida només té de fet una importància molt relativa, i jo no sóc en absolut el centre del món (...) Al contrari, si el meu jo és vanitat, aleshores podré potser oblidar-ho per comprendre quelcom diferent d'allò que són les meves obsessions (p. 137-138). **Oblidar les meves obsessions, què pot significar per a mi?**

La crisi. Qohèlet és un savi que en les seves meditacions posa en crisi la saviesa del seu temps. Les seves conclusions potser ens sorprenen:

Jove, viu la joventut amb alegria, sigues feliç mentre ets encara jove. Segueix les inclinacions del teu cor i els desigs dels teus ulls, però sàpigues que Déu et cridarà a judici per tot el que faràs. Allunya del teu cor la tristesa, aparta del teu cos el sofriment, perquè la joventut i la flor de la vida passaran aviat. (...) Sí, **recorda't del teu creador** abans no es rompi el fil de plata i el llantió d'or s'esberli, abans no s'esmicoli la gerra a la font i la corriola del pou es trenqui, abans la pols no torni a la terra, el lloc on era, i l'alè de vida retorni a Déu, ell que l'havia donat (11, 9-10; 12, 6-7).

Unes paraules sobre aquest Déu de Qohèlet segons **J. Ellul**: *El Déu de Qohèlet mai no és manipulable. Però és incessantment present com a dimensió contradictòria. Déu augmenta inclús la gravetat de la situació, en raó de què, malgrat de ser inaccessible està sempre present. Però no a la nostra disposició* (p. 221). **Déu hi és present... què significa per a mi?**

La conclusió. Són paraules d'un deixeble: *Final de l'obra. Ja ho has sentit tot. Reverència Déu i guarda els seus manaments: això vol dir ser home. Déu jutjarà totes les accions, per amagades que siguin, tant les bones com les dolentes* (12, 13-14).

J. Ellul conclou: *“Temor-respecte” i “escolta-obediència” són els dos pols entre els quals brolla la veritat i l'ésser de l'home. I per això mateix són constitutius de tot l'home. (...) L'home comença a tenir consistència i veritat quan se situa entre els dos pols: el que el posa en relació amb l'únic vivent, i el que el fa escoltar la paraula d'aquest mateix vivent. Aquesta paraula fa viure i al mateix temps ensenya la possibilitat de viure. Ella és així al mateix temps tot l'home i el tot de l'home. (...)* (p. 311). **Qohèlet aposta finalment per la RELACIÓ, i nosaltres?**

ANNEX AL TEMA DE COHÈLET

SALM 39 (38)

Fes-me conèixer, Senyor, la meva fi

¹ Per al mestre de cor: a la tonada de «Jedutun». Salm del recull de David.

² M'havia dit a mi mateix:
«Guardaré els meus camins
per no pecar amb la llengua;
mantindré closos els llavis
mentre hi hagi un injust davant meu.»

³ Em tancava, doncs, en el silenci,
callava sense profit;

el meu turment s'exacerbava,

⁴ el cor em cremava dintre meu.

Però, després que hi he pensat, s'ha encès un foc

i ha parlat la meva llengua:

⁵ «Fes-me conèixer, Senyor, la meva fi,
els anys que em queden:
que m'adoni com n'és, de breu, la meva vida.»

⁶ Els meus anys es mesuren amb pocs pams,
la meva vida, davant teu, és un no res.

L'home dura tant com un respir, *Pausa*

⁷ va i ve enmig d'ombres;

es neguiteja inútilment,

amuntega i no sap per a qui.

⁸ I ara, Senyor, quina esperança em queda?

És en tu que poso l'esperança!

⁹ Allibera'm de totes les faltes,

no m'exposis a les burles dels insensats.

¹⁰ Ara guardo silenci, no obriré la boca,
perquè ets tu qui ho fas tot.

¹¹ Desvia de mi els teus cops,
defalleixo sota una mà tan rigorosa.

¹² Tu eduques l'home corregint les seves faltes
i consumeixes els seus béns tal com fa l'arna:
l'home no és més que un respir. *Pausa*

¹³ Escolta, Senyor, la meva pregària,
estigues atent al meu crit d'auxili,
no facis el sord als meus plors,
perquè per a tu sóc només un immigrant,
un foraster com els meus pares.

¹⁴ Aparta de mi l'esguard, que m'assereni,
abans no me'n vagi i ja no sigui res.

QOHÈLET (ECLESIASTÈS) 4, 17-5, 6

¹⁷ Quan vagis al temple de Déu, pensa en el que fas.
Anar-hi i escoltar és més agradable que els sacrificis que ofereixen els necis. Aquests no se'n surten ni de fer el mal!

¹ Reflexiona bé abans de dir res; no tinguis pressa a parlar en presència de Déu. **Déu és al cel i tu a la terra; per tant, mesura les teves paraules.** ² Perquè així com l'excés de preocupacions provoca somnis, les moltes paraules porten a una xerrameca estúpida.

³ Quan facis una prometença a Déu, no triguïs a complir-la, que Déu no es complau en els insensats: allò que promets, compleix-ho. ⁴ Més val no prometre que no pas prometre i no complir. ⁵ No permetis que una sola paraula et faci culpable tot tu i

després hakis de dir a l'enviat de Déu: «Ho he fet per error.» Déu podria indignar-se pel que has dit i fer fracassar l'obra que portes entre mans. ⁶ On hi ha massa somnis, abunden les vanes il·lusions i la xerrameca. **Tu, però, sàpigues reverenciar Déu.**

QOHÈLET 5, 9-19

⁹ El qui estima el diner no en té mai prou, el qui cobeja la riquesa no en treu profit. Tot això també és en va.

¹⁰ Com més béns té algú, més gent se n'aprofita, i l'únic que en treu l'amo és mirar-s'ho.

¹¹ El treballador dorm bé, mengi poc o mengi molt; però el ric, de massa tip, no pot dormir. ¹² He vist sota el sol una gran desgràcia: la de l'home que ha atresorat una fortuna en perjudici propi. ¹³ Ve un dia que la perd en un mal negoci, i si té fills, es queden sense res. ¹⁴ Va sortir nu de les entranyes de la mare i nu se'n tornarà, tal com va venir. Del seu treball no n'ha tret res que es pugui emportar. ¹⁵ I això és una gran desgràcia: que se n'hagi d'anar tal com havia vingut. Què n'haurà tret de treballar en va? ¹⁶ És més: tots els seus dies es consumeixen en la foscor, el neguit, el sofriment i l'enuig.

¹⁷ **La conclusió d'allò que he vist és aquesta:** és bo que l'home mengi, begui i gaudeixi de la felicitat del treball amb què s'afanya sota el sol, durant els dies comptats de vida que Déu li dóna; aquest és el destí que Déu li assigna. ¹⁸ A més, és un do de Déu que un home hagi rebut béns i riqueses, que tingui la possibilitat de fruir-ne i de prendre'n la part que li pertoca, i que gaudeixi del seu treball. ¹⁹ Un home així no pensarà gaire en la brevetat de la seva vida, perquè Déu el fa estar atent al gòg del seu cor.